

Verksamhetsberättelse 2021

Röda Korsets kompetenscenter för tortyr- och krigsskaderehabilitering

Röda Korsets kompetenscenter för tortyr- och krigsskaderehabilitering syftar till systematisk kunskapsutveckling och kunskapsspridning om vård för tortyr- och krigsskadade. Kompetenscentret ska stärka evidensbasen för Svenska Röda Korsets egen vårdverksamhet och bidra till Röda Korsets Högskolas globala profil. Kompetenscentret ska även sprida kunskap till omgivning, inklusive övriga vårdaktörer, samt underlätta kunskapsöverföring mellan forskning och kliniskt arbete.

2021 i korthet

Året har präglats av att kompetenscentret lanserat fyra forskningsprojekt. Att hitta samverkansrutiner mellan Svenska Röda Korset, de kliniska behandlingsverksamheterna och Röda Korsets Högskola, samt att ta fram en gemensam långsiktig forskningsstrategi är prioriteringar som följer med in i år 2022. Kompetenscentret har också tagit ett omtag med ny samordnare, ny behovsundersökning och uppdatering av kommunikativa kanaler, inklusive ett samarbete med Konstfack för att ta fram en ny grafisk kommunikation. En första rapport har släppts, i samarbete med regionerna Skåne och Stockholm. KC har börjat ta plats i högskolans undervisning samt syns på andra lärosäten och via externa föreläsningar, och en brobyggande seminarier serie för kunskapsspridning internt på RKH och SRK har genomförts.

Innehåll

1. Forskningsprojekt	2
2. Kompetenscentrets struktur	3
Styrgrupp	3
Arbetsgrupp	3
Personal	3
3. Kunskapsspridande aktiviteter	4
Undervisning Röda Korsets Högskola	4
Externa föreläsningar	4
Seminarier serie	4
Rapport: Sent debuterande PTSD och demenssjukdom	5
Samverkan och kunskapsinhämtning	5
Webbplats och nyhetsbrev	5
Grafisk kommunikation	5
4. Ekonomi	5

1. Forskningsprojekt

KC hade som målsättning att driva två projekt under 2021. Under året har fyra projekt startats upp, varav två är internfinansierade – en ekonomisk möjlighet som uppstod till följd av inställda aktiviteter på grund av covid-19-pandemin.

- *Mitt hjärtas system* (april 2021).
Finansierat med SRK-medel och externa medel från Region Skåne och kommunförbundet.
- *Pilotstudie Processutvärdering intensiv traumabehandling* (augusti 2021).
Internfinansierat KC.
- *Litteraturoversikt Tortyrens påverkan på exekutiva funktioner* (augusti 2021).
Internfinansierat KC.
- *En tryggare framtid* (december 2021).
Finansierat av Forte, 4,9 miljoner.

Mitt hjärtas system 2021–2024

KC:s första och största projekt utforskar kvinnors erfarenheter av krig och flykt, och möjligheten att söka och stanna i traumaterapi. I fas 1 har gruppen utforskat befintlig litteratur kring olika typer av stressorer som specifikt påverkar kvinnors hälsa, som exempelvis kombinationen av våld både från yttre hot och könsbaserat våld i privata relationer. I fas 2, som startar 2022, kommer gruppen först genomföra en intervjustudie som tillsammans med litteraturstudien ligger till grund för nya behandlingsupplägg, mer anpassade efter kvinnor i exil i Sverige. Behandlingsinterventionerna kommer därefter utvärderas och slutrapporteras.

Projektledare är *Linda Jolof*, leg psykolog Röda Korsets behandlingscenter för krigsskadade och torterade i Malmö. Med sig har hon kollegorna *Patricia Rocca*, fysioterapeut och *Lena Yohanes Glases*, kurator, samt handledare från Röda Korsets Högskola, docenterna *Leah Emegwa Okenwa* och *Monir Mazaheri*.

Pilotstudie Processutvärdering intensiv traumabehandling 2021–2022

Ofta är patientkontaktarna på Röda Korsets behandlingscenter långa, och en orsak är att vardaglig stress gör det svårt för patienten att hålla fokus på traumabehandlingen. Röda Korsets behandlingscenter i Uppsala har fångat upp en utveckling mot korttidsterapier i mer intensiv form – två behandlingssessioner per dag, flera dagar i veckan under en begränsad tidsperiod på ett par veckor, där två olika evidensbaserade metoder används och ytterligare stödjande interventioner ges. Syftet är att korta behandlingstiden för att få bättre effekt och därmed minska lidandet.

Projektet är en pilot och leds av *Julia Jennstål* och *Lina Vågbratt*. Övriga projektgruppen är RKC Uppsala-kollegorna *Malin Anderman* och verksamhetschefen *Niklas Möller*, samt stöd i effektutvärderingen från högskolan via docent *Petter Tinghög*.

Litteraturoversikt Tortyrens påverkan på exekutiva funktioner 2021–2022

Psykisk sjukdom som PTSD påverkar minnesfunktioner. Ändå förväntas asylsökande personer berätta om sitt livs svåraste händelser från A till Ö, med konkreta detaljer och utan glömska eller sena tillägg. Projektet genomför en litteraturstudie som ska kunna fungera som referens i de intyg Röda Korsets behandlingscenter skriver, inte minst till Migrationsverket i samband med tortyrskadedokumentation.

Projektet är bredare än många traditionella sammanställningar, det fokuserar inte bara på minnessvårigheter utan alla de högre kognitiva processerna, de så kallade exekutiva funktionerna, och hur de påverkas av svårt traumatiserande händelser som tortyr. Det ger mer information om patientens svårigheter, exempelvis kring varför det kan vara svårt att komma i

tid till möten eller initiera vårdkontakter. Förutom att kunna fungera som underlag till Migrationsverket kan rapporten också ligga till grund för utveckling av våra behandlingsinterventioner, och förhoppningsvis till ytterligare insatser för att bättre förstå just exekutiva svårigheter och exempelvis effekter även av traumatisk hjärnskada.

Projektet drivs av två kollegor på Röda Korsets Högskola, projektledaren och lektor *Miguel Diaz* och lektor *Inger Wallin Lundell*, som får expertinput av psykologerna *Annika Westergren*, RKC Skellefteå, och *Elisabeth Axelsson*, RKC Skövde, som också initierade projektet.

En tryggare framtid 2021–2024

Globalt utsätts personer som identifierar sig som homosexuella, bisexuella, transsexuella, queera eller andra icke-heterosexuella orienteringar och/eller med en könsidentitet eller uttryck som betraktas utanför kulturella, samhällsliga eller fysiologiska normer (HBTQ+) för diskriminering, kriminalisering och förföljelse. Det finns idag begränsat med forskning gällande hälsa och livssituation för flyktingar som identifierar sig som HBTQ+, och bemötande och behandlingsinsats inom vården kan behöva anpassas.

Projektet startade december 2021 och innehåller fem delstudier som ska identifiera svårigheter gruppen möter och möjligheter till förbättring i klinisk vård och vårdutbildningar. Projektet genomförs av forskningsledare docent *Tommy Carlsson*, professor *Maria Jirwe* och lektor *Maria Gottvall*, samtliga Röda Korsets Högskola, samt *Anna Bredström*, docent Linköpings universitet.

2. Kompetenscentrets struktur

Arbetet leds strategiskt av kompetenscentrets **styrgrupp** (fyra möte 2021):

Martin Ärnlov, generalsekreterare Svenska Röda Korset

Susanne Georgsson, rektor Röda Korsets Högskola

Ulrika Wickman, avdelningschef Hälsa och Vård, Svenska Röda Korset

Birgitta Bisholt, prefekt Röda Korsets Högskola

Operativa frågor hanteras i kompetenscentrets **arbetsgrupp** (tre möten 2021):

Sara Fridlund, biträdande avdelningschef Hälsa och vård, enhetschef Kapacitet, kvalitet och policy, Svenska Röda Korset

Maria Jirwe, professor, ordförande i Utbildnings- och forskningsnämnden, Röda Korsets Högskola

Niklas Möller, representant för verksamhetscheferna (verksamhetschef Röda Korsets behandlingscenter för torterade och krigsskadade Uppsala), Svenska Röda Korset

Marja Schuster, senior rådgivare KC, samordnare för pedagogisk utveckling, docent i hälsovetenskap, Röda Korsets Högskola

Under vårterminen kallades gruppen ”samverkansgrupp” och bestod av *Ulrika Wickman*, *Birgitta Bisholt*, *Sara Fridlund* och *Niklas Möller*.

En struktur för en **rådgivande kommitté**, med syfte att fungera omvärldsbevakande och bidra med sakkunskap, har tagits fram och val av ledamöter kommer ske februari 2022.

Personal

Kompetenscentret bytte **samordnare** under året. *Maria Stålgren* avslutade sin tjänst i januari och *Frida Johansson Metso* tillträdde som samordnare i april (80 procents tjänstgöringsgrad 2021). *Marja Schuster*, senior forskare RKC (10 procents tjänstgöringsgrad) har haft en stöttande funktion för kompetenscentret.

3. Kunskapspridande aktiviteter

Undervisning Röda Korsets Högskola

Ambitionen är att kompetenscentret ska kunna bidra till Röda Korsets Högskolas globala profil. Under 2021 har arbete påbörjats både för att hitta lämpliga undervisningsmoment i nuvarande kursplaner såväl som för att ha en plats i kommande revidering av utbildningsprogrammet. KC:s samordnare har föreläst för studenterna vid fyra tillfällen (vid två tillfällen på grundutbildningen och två för specialisterna) under hösten. En rutin för att studenterna ska kunna använda KC, och också på så sätt bidra till kompetenscentrets kunskapsproduktion via sina självständiga arbeten, har initierats och fyra studenter har redan använt sig av möjligheten.

Externa föreläsningar

I mån av tid kan KC:s resurser också användas för att sprida kunskap om torterade och krigsskadade på andra lärosäten, framför allt vårdutbildningar. I år har det skett vid sex tillfällen, via Karolinska Institutet, Karolinska sjukhuset, Sophiahemmet, Region Stockholms PTP-program och Stockholms universitet. Föreläsningarna har där nått psykolog- och läkarstudenter, samt AT-läkare, med fokus på patienter med tortyrerfarenheter och PTSD men även transkulturell psykiatri och tolkanvändning vid traumaterapi. Föreläsningar har också hållits för Röda Korsets Folkhögskola, Konstfack, Läkare i världen och Röda Korsets och Flyktinggruppernas Riksråds frivilliggrupper med besöksverksamhet på förvar. Verksamhetspresentationer har bland annat hållits för Röda Korsets Högskolas styrelse samt ministern för högre utbildning och forskning. Tillsammans med Transkulturellt Centrum, Region Stockholms kunskapscenter för vårdpersonal som möter patienter med migrationsbakgrund, har ett möte med det digitala nationella nätverket för vårdpersonal som söker kompetensutveckling kring tortyrskador hållits på tema tortyrskadade barn.

KC är också öppet för att studenter från andra lärosäten kan skriva exempelvis examensuppsatser i samarbete med, och få stöd eller tillgång till data, via KC. Två studenter har haft kontakt och fått stöd under året, med avsikt att skriva uppsats 2022.

Seminarieserie

Under hösten 2021 knöts en KC-seminarieserie till RKH:s högskoleövergripande seminarium. Syftet var att skapa en mötesplats för personal från SRK:s Hälsa och Vård och medarbetarna på högskolan som är intresserade av forskning kring tortyr- och krigsskaderehabilitering, och som i framtiden skulle kunna samarbeta i KC-projekt. Höstens föreläsningar hade som syfte att undersöka olika möjliga funktioner med gemensamma seminarium. I oktober var syftet att *inspirera*, och två externa talare (Erica Mattelin, Linköpings universitet, Barnafrid och Ida Mälarstig, Karolinska Institutet och Centrum för psykiatrforskning) föreläste om sina forskningsprojekt, Den långa resan (om barns upplevelse av flykt och exil) respektive rapporten Traumaterapi med tolk. 32 personer lyssnade och precis som övriga seminarium spelades föreläsningarna in så att kollegor som inte kunde delta kunde se föreläsningarna i efterhand. Under november var syftet *kunskapspridande*, med fokus på att dela tidigare producerad kunskap och kombinera det med klinisk verksamhetsutveckling. Ridwanul Amin, Karolinska Institutet och Petter Tinghög, RKH, redovisade studier kring suicidrisk och -beteende hos asylsökande och nyanlända, och Marianne Alenius och Katarina Ernborg från RKC Stockholm bidrog med en klinisk parallell, och berättade för de 24 deltagarna om ett pågående kompetensutvecklingsprojekt kring suicid och anhöriga. Avslutningsvis ägnades decemberseminariet åt att *rapportera* – projektgruppen för KC-projektet Mitt Hjärtas System berättade om preliminära resultat av litteraturstudien (fas 1 i projektet). 25 personer deltog, och precis som tidigare bestod publiken av personal jämt fördelat mellan RKH och SRK. Samtliga seminarier spelades in och är tillgängliga för de SRK- och RKH-kollegor som vill se föreläsningarna i efterhand.

Rapport: Sent debuterande PTSD och demenssjukdom

Kompetenscentret har släppt sin första rapport, "Risker vid kognitiv utredning av äldre med migrationsbakgrund – ett utvecklingsarbete om sent debuterande posttraumatiskt stressyndrom", ett samarbete med regionerna Skåne och Stockholm. Det är den svåra differentialdiagnosen mellan PTSD som debuterar flera år efter kriget, och minnessjukdomar som Alzheimers sjukdom, som utforskas. 270 personer anmälde sig till lunchseminariet när rapporten släpptes, och nu diskuteras framtida forskningssamarbeten som kan ta vid där projektet slutade.

Samverkan och kunskapsinhämtning

Covidpandemin har begränsat arenorna för kunskapsspridning och -inhämtning även 2021. Samordnaren har dock haft möjlighet att närvara vid Nordiska Traumakonferensen i Helsingfors, där bland annat KC-projektet Mitt Hjärtas Syster presenterades av projektledaren. Det var också möjligt att lyssna till den digitala konferensen "Trauma in Context: Moving Beyond the Individual", den 37:de årliga konferensen för International Society for Traumatic Stress Studies, ISTSS.

KC:s samordnare har också tagit plats i International Red Cross Red Crescent Movement:s arbete för psykosocialt stöd vid mental ohälsa, MHPSS, och dess arbetsgrupp för att utvärdera och demonstrera effekt vid olika interventioner, samt deltagit i ett digitalt möte med Research Network om psykosociala insatser vid psykisk ohälsa. KC har också genomfört en rad möten, framför allt med forskare och sakkunniga, för att presentera kompetenscentrets roll och intresse av framtida forskningssamarbeten.

Webbplats och nyhetsbrev

Under året har webbplatsen www.rkh.se/kompetenscenter uppdaterats för att ha ökat fokus på KC:s forskningsprojekt och en ny kommunikationsrutin har tagits fram för samverkad och förankrad kommunikation från KC via SRK:s och RKH:s kanaler.

KC har under året fått en permanent plats i SRK:s Hälsa & Vårds månatliga nyhetsbrev. Innehållet som kommuniceras är framför allt tips på nyligen publicerad forskning kring patientgruppen och traumabehandling men även att sprida inspelningarna av KC:s seminarium och ge information om exempelvis deadlines för projektansökningar.

Grafisk kommunikation

En svårighet i det kunskapsspridande arbetet är att många, även erfaren sjukvårdspersonal, tycker att berättelser om och bilder av exempelvis tortyrtekniker är så obehagliga att de har svårt att ta till sig viktig information. För att nå fler initierade KC ett samarbete med Konstfack i Stockholm. Under hösten 2021 arbetade en hel klass med att ta fram illustrationsförslag. Tre studenter lyckades hitta helt rätt ton för att förmedla allvar och respekt och har på betalt uppdrag levererat illustrationer som ska kunna användas på KC:s webb, i formgivning av rapporter och som del av utbildningsmaterial. KC kan på så sätt också skapa en unik grafisk profil som kan kommunicera bredare och nå fler.

4. Ekonomi

Röda Korsets kompetenscenter har en budget på två miljoner per år, vilket finansieras till 75 procent av Svenska Röda Korset och 25 procent av Röda Korsets Högskola. Kompetenscentret har också enstaka intäkter från sålda tjänster, så som arvoderade föreläsningar vid andra lärosäten än Röda Korsets Högskola. Den största andelen av budgeten är personalkostnader, vilket inkluderar samordnaren samt en senior forskarresurs från RKH.

Under 2021 innebar en lägre kostnad för samordnartjänsten samt covid-19-pandemin att medel som hade planerats till inställda aktiviteter istället kunde användas till två interna projekt, *Pilotstudie Processutvärdering intensiv traumabehandling* (341 333 kr) och *Litteraturoversikt Tortyrens påverkan på exekutiva funktioner* (329 195 kr). Medlen är för projekten som helhet och följer med in i verksamhetsåret 2022.

Projektet *Mitt Hjärtas Syster* finansieras av särskilda medel från Svenska Röda Korset samt externa medel från Region Skåne och kommunförbundet Skånes kommuner, totalt 1 150 000 kr under 2021.

Två externa projektansökningar har beviljats under 2021, projektet *En tryggare framtid* (4,9 miljoner från Forte) och *Tortyrskadade barn* (6 miljoner från Hildur Nordins Minnesfond, projektstart 2022).